

Výroční zpráva o situaci v oblasti rasismu a xenofobie v členských státech EU

EUMC 2006

SHRNUTÍ

Předmluva k výroční zprávě za rok 2006

Tato výroční zpráva za rok 2005 je první, která pokrývá celý rok od rozšíření EU v roce 2004. Skutečnost, že v mnoha nových členských státech střední a východní Evropy žijí značně velké počty Romů, znamená, že problematika diskriminace Romů je nyní častějším tématem zpráv EUMC, včetně této výroční zprávy. Jak navíc ze zprávy vyplývá, je situace romské komunity nadále věcí zájmu, který stojí v politickém programu Evropské unie na předním místě.

V průběhu roku 2005 došlo k několika událostem, které upozornily na otázky vyloučení, diskriminace a integrace v EU. V červenci během útoku na systém veřejné dopravy v Londýně zabili sebevražední bomboví atentáčníci z řad britských muslimů více než 50 lidí a stovky jich zranili. Tato událost zpočátku ve Spojeném království vyvolala větší počet nábožensky motivovaných trestných činů, ale jak se uvádí v závěrech zprávy EUMC o následcích těchto trestných činů, pevný postoj, který zaujali politici a komunitní vůdci při odsouzení útoku a obhajobě práv muslimů, měl zřejmě vliv na snížení počtu těchto útoků v následujících měsících. Rok 2005 byl rovněž poznamenán násilnými nepokoji, ke kterým došlo v říjnu a v listopadu na předměstích francouzských měst. Těchto nepokojů se zúčastnili hlavně mladí muži severoafrického původu, což vyvolalo diskuse o odcizení těchto mužů a o diskriminaci a vyloučení, které často zažívají, zvláště v zaměstnání. Obecně je celá situace ovlivněna strachem a podezřívavostí, pocitem a zkušeností, že do společnosti nepatří. Ještě nikdy nebylo tolik nutné přistoupit ke společné akci a poskytovat vyvážené informace, vysvětlovat možnosti a omezení, vypracovat společenská pravidla a předpisy, které by zajistily pokojné společné soužití etnických, kulturních a náboženských menšin a většinového obyvatelstva na základě dodržování lidských práv.

Z událostí z roku 2005 jasně vyplynul význam aktivit politického vedení v členských státech. Politici vůdci jsou jednak odpovědní za to, aby takovéto násilné incidenty nevyužívali jako prostředek k získání krátkodobého politického kapitálu. Stejně tak je důležité, aby ve svém členském státě jasně podpořili opatření, která aktivně potírají diskriminaci, a snížili tak nebezpečí odcizení a vyloučení postihujících některé skupiny evropské mládeže. Zvláště by měli viditelně podpořit přijetí vnitrostátních antidiskriminačních opatření, ke kterým vyzývají antidiskriminační směrnice, v těch zemích, které na tyto směrnice reagovaly pomalu a vyslaly tak vzkaz, že diskriminaci jako problém neberou vážně.

Velké rozdíly mezi členskými státy v tom, jak zřejmou prioritu připisují boji proti rasismu a diskriminaci, jsou jedním z postřehů této zprávy. Tato zpráva popisuje, jak dlouhou cestu členské státy ušly do konce roku 2005 při provádění dvou antidiskriminačních směrnic, a poukazuje na to, že Evropský soudní dvůr prohlásil o čtyřech členských státech, že nepřijaly všechna nezbytná ustanovení ke splnění směrnice o rasové rovnosti, i když lhůta pro jejich provedení byla stanovena na červenec 2003. Zpráva rovněž poukazuje na širokou škálu opatření přijatých

v členských státech ke zřízení specializovaného subjektu pro podporu rovného zacházení, jak vyžaduje směrnice o rasové rovnosti. V některých zemích nebyl do konce roku 2005 ustanoven žádný podobný subjekt. Naopak v jiných zemích byly tyto subjekty nejen ustanoveny, ale dostaly rovněž pravomoc pomáhat obětem diskriminace, což přesahuje minimální standard požadovaný směrnicí.

V souvislosti s problémy rasové diskriminace a rasově motivovaných trestných činů popsanými ve zprávě vyzývá EUMC k zavedení lepších mechanismů sběru údajů, které by pomohly rozpoznat tyto jevy a bojovat s nimi, a k přijetí pozitivních opatření, která by se měla stát nedílnou součástí politik členských států v oblasti rasové/etnické rovnosti. V souvislosti s tím, že rok 2007 byl vyhlášen „Rokem rovných příležitostí pro všechny“, by bylo v následujícím roce velice vhodné provést řadu zlepšení v těchto oblastech.

Tato výroční zpráva EUMC za rok 2006 má stejnou strukturu jako v minulých letech, neboť pokrývá vývoj v pěti tematických oblastech: zaměstnání, bydlení, vzdělávání, rasově motivované násilí a trestné činy a právní a institucionální vývoj související s otázkami rasismu a diskriminace v průběhu roku 2005. Stejně jako v loňské zprávě je i v letošní zprávě věnována zvláštní kapitola každé z těchto pěti tematických oblastí. Na rozdíl od minulého roku je však přidána další kapitola, ve které se popisuje příslušný vývoj v roce 2005 na úrovni EU a Evropské komise, spíše než na úrovni jednotlivých členských států.

EUMC bude i nadále podporovat Evropskou unii a její členské státy v jejich úsilí o podporu integrace, v boji proti rasismu a diskriminaci a při dokazování pozitivní hodnoty rozmanitosti a rovnosti. Nadále podporuje Evropskou komisi v jejím programu činnosti v oblasti integrace a v boji proti násilnému radikalismu.

Nakonec bychom rády poděkovaly správní radě a pracovníkům EUMC za jejich podporu, jejich nasazení a za důležitou práci, kterou odvedli v průběhu posledních dvanácti měsíců.

Anastasia Crickley
předsedkyně správní rady

Beate Winkler
ředitelka EUMC

Obsah

1.	Úvod.....	7
2.	Právní a institucionální iniciativy	10
3.	Rasismus a diskriminace v zaměstnání.....	12
4.	Rasismus a diskriminace v bydlení.....	15
5.	Rasismus a diskriminace ve vzdělávání.....	17
6.	Rasově motivované násilí a trestné činy	19
7.	Vývoj v politice a právních předpisech EU.....	21
8.	Závěry.....	23
9.	Stanoviska.....	34

1. Úvod

Výroční zpráva za rok 2006 se zabývá informacemi a vývojem v roce 2005, jež se týkají výskytu projevů rasismu, xenofobie, antisemitismu a antimuslimských projevů a reakcí na ně v 25 členských státech EU. Stejně jako loni zpráva zahrnuje pět tematických oblastí: právní předpisy, zaměstnání, bydlení, vzdělávání a rasově motivované násilí a trestné činy. Údaje a informace shromažďuje 25 národních kontaktních míst EUMC, po jednom v každém členském státě, která EUMC dodávají údaje pod společnými hlavičkami v každé z pěti uvedených tematických oblastí. Letos byla poprvé přidána jedna kapitola navíc, a to přehled iniciativ, které Evropská komise podnikla v průběhu roku 2005 v souvislosti s rasismem, diskriminací a xenofobií v Evropě.

V průběhu roku 2005 došlo k několika dramatickým událostem, které umocnily diskuse o vyloučení, diskriminaci a integraci přistěhovalců a menšin v EU. Nejmutněji proslulá se odehrála dne 7. července v Londýně, kdy bylo v sérii bombových útoků na veřejnou dopravu zabito 52 lidí a stovky lidí zraněny. Útočníky byli mladí britští muslimové. Dne 21. července došlo k dalším čtyřem pokusům o útok na systém veřejné dopravy v Londýně, které nevyústily v žádná zranění ani úmrtí. V loňské výroční zprávě EUMC¹ byly zmíněny události předchozího roku – bombové útoky na vlak v Madridu v březnu 2004 a později vražda Thea van Gogha v Amsterdamu – oba zločiny byly spáchány radikálními islamisty a oba vedly k násilným incidentům v různých zemích, především proti muslimům a mešitám. Podobně byl v roce 2005 ze Spojeného království hlášen větší počet nábožensky motivovaných trestných činů proti muslimským cílům, které následovaly po bombových útocích. Jak však ukazuje analýza v kapitole 6 této zprávy, počet hlášených incidentů se do konce následujícího měsíce snížil na „běžnou“ úroveň.

V listopadu 2005 zveřejnilo EUMC zprávu² o dopadu útoků, která došla k závěru, že: „pevný postoj, který zaujali političtí a komunitní vůdci při odsouzení útoků a obhajobě legitimních práv muslimů, přinesl rychlé snížení počtu těchto [rasově motivovaných] incidentů“. Komunitní a političtí vůdci rychle distancovali akce několika britských muslimských útočníků od muslimské komunity obecně. Tohoto poselství se ujala a opakovala jej britská a zahraniční média a posloužilo k tomu, aby nedošlo k „demonizaci“ muslimské komunity v Británii ani k vyvolání zásadních otázek o existenci „multikulturní společnosti“. Stojí za pozornost, že v průzkumu, který provedla firma MORI měsíc po bombových útocích v Londýně,

¹ Postupy používané při vypracovávání výročních zpráv jsou uvedeny v příloze 1 k hlavní zprávě.
² EUMC (2005) *The Impact of 7 July 2005 London Bomb Attacks on Muslim Communities in the EU* (Dopad londýnských bombových útoků ze 7. července 2005 na muslimské komunity v EU), Videň: EUMC . <http://eumc.eu.int/eumc/material/pub/London/London-Bomb-attacks-EN.pdf>.

souhlasilo 62 procent respondentů, že „díky multikulturalismu je Británie lepším místem k životu“³.

Rok 2005 byl rovněž dramaticky poznamenán nepokoji ve francouzských městech, které začaly na konci října a pokračovaly až do poloviny listopadu a kterých se účastnili hlavně mladí muži severoafrického původu na předměstích Paříže a dalších francouzských měst. Nepokoje vyústily v noční žhářské útoky na stovky vozidel a na majetek. V mnoha analýzách příčin těchto nepokojů, které následovaly, se stále opakovalo téma odcizení velkého množství mladých obyvatel těchto předměstí a jejich zkušeností s vyloučením a diskriminací v zaměstnání. O důkazech těchto jevů v roce 2005 pojednává kapitola 3 výroční zprávy, která stanoví statistické ukazatele nerovnosti v zaměstnání v členských státech EU, popisuje způsoby, jimiž se diskriminace dostává do veřejného povědomí, a uvádí příklady forem jejího projevu. Rovněž cituje studie provedené v roce 2005, které ukázaly, jak osoby pocházející ze zemí mimo EU trpí ve Francii, stejně jako v mnoha dalších zemích EU, vyšší nezaměstnaností, i když je jejich vzdělání na podobné úrovni jako vzdělání většinového obyvatelstva.

V roce 2005 došlo ve Francii rovněž k sérii požárů v pařížských hotelích a nájemních domech obývaných přistěhovalci. Dva se staly v srpnu a zemřelo při nich více než 20 lidí, jeden se odehrál v dubnu a zemřel při něm obdobný počet osob. Mezi mnoha oběťmi byly děti a většina rodin pocházela z Afriky. Tyto incidenty veřejnost ostře upozornily na otřesné podmínky bydlení, v nichž mnozí přistěhovalci žijí. Kapitola 4 výroční zprávy se zabývá situací v bydlení přistěhovalců a menšin v Evropě v roce 2005, popisuje povahu nerovnosti a segregace, kterou trpí komunity přistěhovalců a menšin, a projevy přímé a nepřímé diskriminace, jíž jsou vystaveny.

Výše uvedené události by však neměly odvádět pozornost od skutečnosti, že diskriminace jako jev je součástí každodenního života mnoha Evropanů, bez ohledu na výskyt událostí s velkou publicitou. V této souvislosti popisuje kapitola 5 výroční zprávy diskriminační praktiky a struktury ve vzdělávání a zvláště zdůrazňuje otázky segregace ve vzdělávání, zejména nejistou situaci příslušníků romských komunit, co se týče úrovně dosaženého vzdělání a diskriminačních postojů, s nimiž se setkávají. Kapitola 5 navíc pojednává o nejnovějším vývoji v politikách a diskusích ohledně náboženských symbolů ve vzdělávání a uzavírají ji příklady správné praxe uskutečněné v roce 2005 s cílem podpořit boj proti rasismu a zlepšit situaci přistěhovalců a menšin v oblasti vzdělávání.

V souvislosti se stávajícími nerovnostmi v tematických oblastech zaměstnanosti, bydlení a vzdělávání nabývá provedení směrnic EU o rovnosti zvláštního významu. Kapitola 2 výroční zprávy pojednává o stavu provádění směrnice o rasové rovnosti

³ MORI, 10. srpna 2005. Viz http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/4137990.stm.

a směrnice o rovnosti v zaměstnání v členských státech EU. Kromě toho informuje o stavu ve zřizování specializovaných subjektů pro podporu rovného zacházení v členských státech, stejně jako o správné praxi týkající se rovného zacházení a integrace.

Události roku 2005 jasně ukázaly na nedostatek údajů, které by mohly objasnit nebo vysvětlit některé vývojové trendy. Tento nedostatek údajů se týká všech tematických oblastí zahrnutých do výroční zprávy, je však zvláště viditelný v rozdílné kvalitě údajů ohledně statistik o rasově motivovaném násilí a trestných činech, kdy v některých případech tyto údaje vůbec neexistují. Kapitola 6 tak nejen poskytuje informace o trendech v rasově motivovaném násilí a trestných činech v těch členských státech, kde jsou tyto údaje k dispozici, ale pojednává také o současném stavu ve sběru údajů v členských státech EU. Zvláštní pozornost se věnuje ohroženým skupinám, jako jsou žadatelé o azyl a uprchlíci, stejně jako romští, muslimští a židovští jedinci a komunity. Kapitola 6 navíc potvrzuje správnou praxi v oblasti policejního dohledu a sběru údajů, prevence rasismu a extremismu a pomoci a poradenství poskytovaným obětem.

Boj s rasismem je i nadále oblastí, v níž Evropská unie vyvíjí širokou škálu činností, jejichž přehled za rok 2005 je uveden v kapitole 7 výroční zprávy. Tato kapitola se zabývá otázkami solidarity a ochrany základních práv, stejně jako zvláštní pozorností, kterou evropské instituce připisují situaci romských komunit v členských státech EU. Do popředí zájmu Evropské unie se navíc dostaly otázky svobody a bezpečnosti. V této souvislosti pokračuje EU ve svém boji proti násilnému radikalismu. Komise rovněž pokračuje v činnosti navazující na její sdělení o společném programu pro integraci přistěhovalců prosazováním společných základních zásad v oblasti integrace, které v roce 2004 přijala Rada.

Následujících šest oddílů shrnuje šest hlavních tematických kapitol výroční zprávy EUMC za rok 2006.

2. Právní a institucionální iniciativy

Proces provádění dvou antidiskriminačních směrnic je dokončen nebo probíhá, ve většině členských států EU byly parlamentům předloženy příslušné návrhy právních předpisů. Evropský soudní dvůr nicméně v roce 2005 rozhodl, že Finsko, Lucembursko, Německo a Rakousko nepřijaly všechny právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu se směrnicí o rasové rovnosti před uplynutím lhůty pro její provedení stanovené na 19. červenec 2003. Evropský soudní dvůr rovněž rozhodl, že Lucembursko neprovedlo směrnici o rovnosti v zaměstnání do požadovaného data. (Pro EU 10 byla stanovena pozdější lhůta provedení směrnic než pro EU 15).

V některých členských státech byly zjištěny problémy s procesem provádění směrnic a zaznamenány politické diskuse, které ukázaly na zásadní nesouhlas ohledně provádění směrnic. V České republice a v Německu odmítl senát návrh zákona o provedení směrnic. V Lucembursku zveřejnil Conseil d'Etat kritické stanovisko k návrhu zákona o provedení směrnic. V Lotyšsku a na Maltě jsou hlavní právní předpisy, jejichž pomocí má být provedena jedna nebo obě směrnice, stále k dispozici pouze ve formě návrhu, který čeká na schválení parlamentu. V Estonsku a v Polsku nebyla zaznamenána žádná významnější legislativní činnost ohledně provádění směrnic.

Specializované subjekty

Problémy se rovněž vyskytly v dostupnosti specializovaného subjektu pro podporu rovného zacházení podle článku 13 směrnice o rasové rovnosti. V České republice, Německu, Lucembursku a na Maltě nebyl do konce roku 2005 ustanoven žádný specializovaný subjekt. V Polsku byl takový subjekt ustanoven v minulosti, nicméně v listopadu 2005 přestal existovat.

Ve většině členských států však byl specializovaný subjekt pro podporu rovného zacházení ustanoven. Co se týče pravomocí těchto subjektů, je patrné, že některé poskytují pomoc obětem diskriminace ve formě podpory při podávání žalob, což jde za minimální standard požadovaný směrnicí o rasové rovnosti – tak je tomu v Belgii, Irsku, Lotyšsku, Maďarsku, Rakousku, Slovensku, Finsku, Švédsku a ve Spojeném království.

Maďarský „Úřad pro rovné zacházení“ je pozoruhodný svými dalekosáhlými pravomocemi na podporu obětí diskriminace. Může zasahovat do soudního přezkumu správních rozhodnutí. Může rovněž vystupovat jako zástupce obětí diskriminace před soudem. Dále může ve veřejném zájmu podat žalobu k soudu, aby ochránil práva osob a skupin. Dalším příkladem specializovaného subjektu se silnými pravomocemi na podporu obětí diskriminace je Slovenské národní středisko pro lidská práva. Silné pravomoci těchto subjektů, jež spočívají v poskytování právní pomoci obětem diskriminace, jim zajišťují dobrou pozici, aby

mohly pozitivně přispívat k účinnosti antidiskriminačních právních předpisů v členských státech.

3. Rasismus a diskriminace v zaměstnání

Díky tomu, že byly schváleny antidiskriminační právní předpisy a případy diskriminace se stále častěji projednávají před soudem, že se častěji provádí výzkum o diskriminaci a šíří se jeho výsledky, je zřejmé, že předchozí všeobecné předpoklady o deficitu přistěhovalců ve vzdělání i v jiných oblastech, který měl být hlavním důvodem nerovnosti v zaměstnání, se začínají vyvažovat lepším povědomím o tom, jak diskriminace funguje, a nutností ji potírat.

Zmínili jsme několik trendů z roku 2005, které ukázaly na to, že uvědomování si diskriminace a potřeby ji nějak řešit rostlo v myslích politických činitelů v mnoha členských státech. Mezi tyto trendy patří nové iniciativy v oblasti shromažďování oficiálních statistických údajů či zadávání výzkumů, které přesněji určí rozsah a charakter daného problému.

Otázka „etnických údajů“

Obecný nedostatek údajů o etnickém/národnostním původu znamená sníženou schopnost vyhodnocovat politiky zaměřené proti rasismu. V některých členských státech tato skutečnost přispívá v první řadě k nízkému povědomí o problému diskriminace. Existují nicméně náznaky, že některé členské státy jsou více nakloněny otázce zaznamenávání etnického/národnostního původu, než byly dříve. Například z Francie přišla zpráva, že některé úřední průzkumy nyní používají kategorie, které se blíží těmto proměnným. Rovněž bylo oznámeno, že někteří francouzští zaměstnavatelé si začínají uvědomovat „rozmanitost původu“ svých zaměstnanců a uchazečů o zaměstnání.

V tomto ohledu je rovněž významné, že ve Francii vyhlásila Národní komise pro informatiku a svobody (*Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés*, CNIL) ve svém doporučení z roku 2005, že francouzské právní předpisy o ochraně údajů nebrání „dočasněmu“ shromažďování některých údajů týkajících se etnického původu jednotlivců výhradně za účelem antidiskriminace, pokud existují určité záruky zajišťující anonymitu těchto statistických údajů.

Testování a uvědomování si diskriminace

Pokud se v současných statistikách nevyskytuje proměnná etnického původu, mohou ti, kteří chtějí zjišťovat procesy způsobující nerovnosti, částečně zaplnit tuto mezeru výzkumem. Loňská výroční zpráva obsahovala mnoho příkladů výzkumné metody „testování diskriminace“, která se používá v několika členských státech. Na vhodných dvojicích uchazečů o zaměstnání se testuje, zda bylo jejich přijetí nebo odmítnutí založeno na etnickém původu nebo barvě pleti. Naopak letos byl uveden pouze jeden takový test. Za důležité je však možno považovat, že v roce 2005 pozvaly úřady ve Švédsku a Francii Mezinárodní organizaci práce

(MOP), aby provedla testování diskriminace v několika městech a v roce 2006 jim předložila výsledky. Obě tyto země v minulých letech odmítly z různých důvodů účast v takových experimentech. Tento vývoj lze považovat za další známku toho, že se oficiálně uznává, že je třeba brát problém diskriminace v zaměstnání vážně a sbírat o něm údaje.

Využití „průzkumů obětí“

Zatímco testování diskriminace poskytuje „objektivní“ označení jevu diskriminace, je výzkum rovněž možno využít k poskytnutí subjektivního aspektu, zejména prostřednictvím průzkumu dojmů a zkušeností obětí. V roce 2005 bylo provedeno mnohem více těchto průzkumů než v předchozím roce. Například všechny průzkumy (ať se jednalo o průzkum rusky hovořících osob v Estonsku, či přistěhovalců v Dánsku, Turků v Německu, Srbů a Bosňanů ve Slovinsku, Somálců, Rusů, Estonců a Vietnamců ve Finsku) uváděly zkušenosti s diskriminací. Ve Francii uváděli přistěhovalci a jejich potomci, že byli pravidelně vystavováni negativnímu jednání v souvislosti se svým původem, barvou pleti, jménem nebo mluvou. Ukázalo se, že druhá, mladší generace je na tento druh zkušeností citlivější, i když netolerantní postoje a negativní zkušenosti, se kterými se setkávají, jsou méně závažné, než tomu bylo v případě starší, první generace.

Právní postavení a zranitelnost

Otázka právního postavení je přímo spojená s otázkami integrace a rovnosti v souvislosti s přistěhovalci a menšinami. Přístup na trh práce je přímo spojen s druhem práce nebo povolením k pobytu migrujícího pracovníka. Právní postavení může určit, zda je přistěhovalcům povoleno změnit zaměstnavatele nebo hospodářské odvětví.

I v případě, že mají státní příslušníci třetích zemí zákonné a trvalé bydliště v některém členském státě, omezují zákony a předpisy jejich právo na přístup k zaměstnání. I když nelze státní příslušníky třetích zemí vyloučit z pracovních příležitostí například z důvodu jejich etnického původu nebo náboženství, je možno je vyloučit z důvodu jejich občanství v případě některých kategorií zaměstnání, zejména ve veřejném sektoru.

V roce 2005 bylo hlášeno několik případů, kdy skupiny migrujících pracovníků pracovaly v právně omezených situacích a byly tak méně odolné proti krajnímu vykořisťování, takže běžná antidiskriminační ochrana byla téměř bezvýznamná. Vlády někdy mohou přímo a záměrně zvýšit zranitelnost skupin pracovníků, pro něž platí právní omezení, jako v případě nových oficiálních smluv pro pracovníky v domácnosti na Kypru, které těmto pracovníkům zakazují účast v jakýchkoli odborech nebo politickou činnost pod hrozbou automatického ukončení pracovního povolení a povolení k pobytu.

V průběhu roku 2005 došlo k událostem, které vedly komentátory k tomu, že zdůrazňovali význam zachování minimálních standardů pracovních podmínek tam, kde jsou zaměstnáni přistěhovalci, aby se zabránilo rasistickým projevům. Při dvou příležitostech v roce 2005 došlo ve dvou různých zemích, Irsku a Nizozemsku, k podobným případům, kdy byly povolány skupiny zahraničních pracovníků, aby nahradily místní pracovníky a snížily tak jejich mzdy a zhoršily pracovní podmínky. Vznikly tak obavy ohledně důsledků, jaké by tento postup mohl mít pro nárůst protipřistěhovaleckých nálad.

4. Rasismus a diskriminace v bydlení

Situace v bydlení přistěhovalců a etnických menšin je zřetelně velkým problémem ve všech členských státech. V současné době probíhá několik projektů a přijímají se opatření k integraci přistěhovalců a etnických menšin. Podmínky bydlení přistěhovalců, Romů a žadatelů o azyl jsou nicméně nadále problematické. V mnoha zemích žijí přistěhovalci a Romové v chudších a horších obydlích, než je celostátní průměr. Domácnosti Romů a přistěhovalců se pravděpodobně setkávají s větší diskriminací na trhu bydlení než domácí obyvatelé. Osady Romů a Travellerů obvykle nemají náležitou infrastrukturu a v případě romských obydlí v městských centrech je bydlení často špatné kvality a poskytuje málo bezpečí.

Změny v charakteru a vzorcích přílivu přistěhovalců v posledních letech přinášejí zcela novou řadu otázek ohledně bydlení, které musí členské státy řešit. Z faktů je patrné, že v několika členských státech jsou přistěhovalci zvláště náchylní k tomu, aby se z nich stali bezdomovci. Zdá se, že neúspěšní žadatelé o azyl a starší přistěhovalci přispívají k rostoucímu podílu cizích státních příslušníků mezi lidmi bez domova.

Nejistotou v bydlení jsou vážně postiženi i sezónní pracovníci. Vzhledem ke krátkosti jejich pobytu v zemi a jejich zranitelnosti na trhu práce je třeba najít řešení jejich situace v bydlení. Jedním z důsledků nedostatku bydlení byl nárůst podprůměrného ubytování v regionech, kde sezónní pracovníci pobývají.

Vyhnout se „ghettům“

Jiný okruh problémů vzniká z prostorové segregace. Přistěhovalci a etnické menšiny bývají obětmi segregace, jejímž nejviditelnějším projevem je vytváření „ghett“. Několik členských států zahájilo programy proti „vytváření ghett“. Je nicméně třeba rozlišovat mezi opatřeními proti vytváření ghett a nuceným rozdělováním, neboť se spolu nutně nekryjí. Zatímco tedy bránění ve vytváření „ghett“ zahrnuje rozsáhlý balíček opatření týkajících se všech oblastí – zaměstnání, vzdělání, bydlení, bezpečnosti atd. – nucené rozdělování může pouze změnit vzorce prostorového rozdělení a současně mohou zůstat hlavní problémy integrace nedotčeny.

Testování diskriminace a údaje o diskriminaci

O diskriminaci v bydlení existuje výrazný nedostatek údajů. Výzkum v oblasti „testování diskriminace“ nicméně ukázal, že realitní agentury a majitelé nemovitostí zacházejí s přistěhovalci rozdílně. Zatímco testování vyvolalo v některých členských státech etické pochybnosti, existuje zřetelný trend přijmout tuto metodu k měření míry diskriminace. Ve Francii se po městských nepokojích, ke kterým došlo v říjnu a listopadu 2005, zvažuje možnost použít testování

k získání obrázku o tom, s jakými překážkami se přistěhovalci potýkají. Obecně počet stížností na diskriminaci v bydlení pravděpodobně zdaleka neodráží skutečnou situaci v členských státech. Přestože lze jiné ukazatele, jako jsou prostorová segregace, podmínky bydlení nebo charakter nájemní smlouvy, považovat za indikátory diskriminace v bydlení, nezakládají se na přímých důkazech. Při neexistenci jiných opatření zůstává testování obecně účinným nástrojem ke shromažďování údajů o přímé diskriminaci.

Povědomí a „správná praxe“

V členských státech probíhá mnoho průkopnických iniciativ v souvislosti s vyloučením v oblasti bydlení. Přes skutečnost, že země vykazují různou úroveň provádění „správné praxe“, je možno zaznamenat vzrůstající povědomí o důležité úloze bydlení v procesu integrace přistěhovalců a etnických menšin. Jasně se ukazuje, že prostorová segregace, rasová diskriminace na trhu bydlení a nejistota bydlení jsou vzájemně svázány s mnoha formami vyloučení, které brání možnosti sociálního postupu. V několika nových členských státech byla zavedena opatření ke zlepšení bytové situace Romů, nejspíše v rámci koordinovaného celostátního úsilí.

5. Rasismus a diskriminace ve vzdělávání

Částečná nebo i úplná segregace ve vzdělávání je nadále běžným jevem v mnoha oblastech EU. Analýza a přehled celoevropské studie výsledků ve vzdělávání s názvem PISA a dalších studií došly v roce 2005 jasně k závěru, že vysoce rozlišené a segregační školské systémy vytvářejí a zvyšují nerovnost.

Několik členských států hlásilo zmenšení rozdílů ve výsledcích vzdělávání mezi většinovým obyvatelstvem a některými skupinami přistěhovalců/menšin. Obecně však zůstaly rozdíly ve výsledcích mezi různými etnickými/národnostními skupinami velké a některé skupiny, jako třeba Romové, jsou zvláště náchylné k zaostávání.

Situace romských žáků

Jednou z hlavních příčin, proč romští žáci zaostávají za průměrnými školními výsledky, je skutečnost, že se v mnoha členských státech jedná o skupinu, která je nejvíce postižená segregací a různými formami přímé a nepřímé diskriminace. V tomto roce a v předchozích letech byly podniknuty kroky ke snížení výskytu segregace, diskriminace a podprůměrných výsledků ve vzdělávání. Situace romských žáků je nicméně stále nejistá a vyžaduje další pozornost.

Nedostatky v údajích

Ve většině členských států EU existuje nedostatek systematických záznamů o rasových a diskriminačních incidentech v oblasti vzdělávání. Kromě toho jsou i údaje o výsledcích vzdělávání různých etnických/národnostních skupin ve většině členských států buď pouze dílčí, nebo zcela nedostupné. Mnoha členským státům tak chybí spolehlivé informace o případech přímé a nepřímé diskriminace, které by bylo například možno využít k posouzení a posílení účinnosti opatření správné praxe.

Náboženské symboly

Otázka, zda povolit, či zakázat dávání náboženských symbolů na odív ve školství, vedla v roce 2005 k novým právním předpisům a novým diskusím. Politiky v členských státech se liší, od celostátního zákazu dávání jakýchkoli náboženských symbolů na odív ve státních školách po úplnou svobodu žáků a učitelů nosit jakékoli náboženské symboly. Někde mezi tím jsou politiky, které rozhodnutí ponechávají na federálních státech nebo na jednotlivých školách nebo které zakazují pouze některé náboženské symboly, zatímco jiné nepovažují za nutné regulovat.

„Správná praxe“ ve vzdělávání

Nedávné výzkumné studie o institucionálních překážkách pro přistěhovalce a menšiny na poli vzdělávání došly k závěru, že samotná opatření k selektivní podpoře mají v mnoha případech pouze malý vliv na zlepšení postavení přistěhovalců a menšin. Schopnost snížit překážky a podpořit úspěchy ve vzdělávání mají spíše širší změny vedoucí ke vzdělávacímu systému, který bude více integrační a méně diferencovaný, doprovázené opatřeními k selektivní podpoře.

Co se týče selektivních antidiskriminačních opatření, existuje široká škála nástrojů, které se používají ke zlepšení situace přistěhovalců a menšin v oblasti vzdělávání a k potírání rasismu a diskriminace. K takovým opatřením patří začleňování větší informovanosti o rozmanitosti a diskriminaci do vzdělávání, poskytování individuální podpory žákům, kteří mají jazykové problémy nebo problémy s učením, či zajišťování programů pro rodiče a učitele.

V některých zemích existují finanční programy, buď ve formě grantů a stipendií pro žáky, nebo ve formě pobídek pro společnosti, pro investování do učňovského vzdělávání dětí pocházejících z rodin přistěhovalců/menšin. Financují se rovněž projekty zaměřené na posílení postavení přistěhovalců a menšin v oblasti vzdělávání. Některé členské státy zavádějí opatření proti segregaci ve vzdělávání, opouštějí od systému zvláštních škol a rozpouštějí oddělené třídy. Jiné vytvářejí struktury pro systematický sběr údajů o rasově motivovaných incidentech a diskriminačních praktikách.

6. Rasově motivované násilí a trestné činy

Z dostupných informací za období 2004–2005 vyplývá, že rasově motivované násilí a trestné činy jsou i nadále trvalým problémem v EU25, a existují důkazy o tom, že se tento problém vynořuje v různých formách, které jsou obvykle nedostatečně doloženy pomocí mechanismů sběru oficiálních údajů.

Skutečnost, že mnoho členských států stále nezavedlo příslušné mechanismy sběru oficiálních údajů o trestných činech, jejichž pomocí by zaznamenávaly a zveřejňovaly údaje o rasově motivovaném násilí a trestných činech, pravděpodobně ukazuje na to, že se tento problém ve většině zemí EU zanedbává. V průběhu sledovaného období 2004–2005 nebyly k dispozici oficiální údaje o rasově motivovaném násilí a trestných činech u pěti členských států, a to u Řecka, Španělska, Itálie, Kypru a Malty. Ve stejném období bylo devět členských států označeno za státy, které mají zavedené „omezené“ mechanismy sběru oficiálních údajů, jež mají tendenci se buď zaměřovat na limitovaný počet vyšetřování a soudních případů, nebo shromažďují údaje spíše o diskriminaci obecně než konkrétně o rasově motivovaném násilí a trestných činech. Jedná se o Belgii, Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Lucembursko, Maďarsko, Nizozemsko, Portugalsko a Slovinsko.

Naopak devět členských států bylo označeno za státy, které mají zavedené „dobré“ mechanismy k zaznamenávání zpráv a trestných činů a/nebo mají zavedený systém zaměřující se konkrétně na problém pravicového extremismu / nenávisně motivovaných trestných činů. Jedná se o Českou republiku, Dánsko, Německo, Francii, Irsko, Rakousko, Polsko, Slovensko a Švédsko. Pouze dva členské státy – Finsko a Spojené království (Anglie a Wales) – byly označeny za státy s „komplexními“ mechanismy, které prokázaly rozsáhlý sběr údajů, jenž mohl rovněž poskytnout podrobnosti o charakteristice obětí.

Trendy

Na základě zkoumání jedenácti členských států, pro něž jsou k dispozici oficiální údaje o trestných činech za období 2000–2005, a výpočtu průměru každoročních procentních změn v hlášených/evidovaných trestných činech, je možno uvést následující (na základě co nejúplnějších dostupných údajů pro každý členský stát, které v některých případech pokrývají pouze období 2000–2004 nebo 2001–2005): v průběhu tohoto období zaznamenalo osm států obecně vzrůstající trend v počtu hlášených/evidovaných rasově motivovaných trestných činů: Dánsko, Německo, Francie, Irsko, Polsko, Slovensko, Finsko a Spojené království (Anglie a Wales); tři z uvedených jedenácti států zaznamenaly během tohoto období obecně klesající trend v počtu hlášených/evidovaných rasově motivovaných trestných činů: Česká republika, Rakousko a Švédsko. Tyto trendy je nicméně třeba vykládat opatrně, neboť ukazují stejně tak na změny v evidenční praxi v každém členském státě, jako na současný rozsah rasově motivovaného násilí a trestných činů. Navíc jelikož

je v každém členském státě sběr údajů odlišný, je možno provést srovnání trendů pouze uvnitř členských států, nikoli však mezi nimi.

Stručně řečeno, je možno obecně prohlásit, že až na několik výjimek mají členské státy s rozvinutými mechanismy sběru oficiálních údajů o trestných činech tendenci vykazovat vyšší úroveň hlášených a evidovaných rasově motivovaných trestných činů a násilí, zatímco členské státy s nedostatečnými mechanismy sběru údajů vykazují nulové nebo omezené údaje o rasově motivovaném násilí a trestných činech.

Informace od nevládních organizací

Vzhledem k omezením v oblasti sběru oficiálních údajů vyplňují v současné době mezeru v informovanosti o tom, „které“ skupiny obětí jsou nejohroženější, neoficiální zdroje z nevládních organizací. V letech 2004–2005 nevládní organizace informovaly, že žadatelé o azyl, uprchlíci a přistěhovalci patří k nejohroženějším skupinám, které zažívají rasově motivované násilí a trestné činy a, co je nejznepokojivější, jsou často vystaveny špatnému zacházení ze strany veřejných činitelů – včetně policistů. Zvláště nevládní organizace z jihoevropských členských států odhalily řadu případů špatného zacházení ze strany veřejných činitelů.

Zprávy z východoevropských a jihoevropských členských států rovněž odhalily, že cílem rasově motivovaného násilí a trestných činů se stávají zvláště Romové, a to jak ze strany veřejnosti, tak ze strany veřejných činitelů. Židé se pak nadále setkávají s antisemitskými incidenty, které mívají oficiální i neoficiální zdroje dobře zdokumentované. Pozornost nevládních organizací se stále více zaměřuje na muslimy jako na oběti rasově motivovaného násilí a trestných činů, i když jejich zkušenosti jsou stále nedostatečně zdokumentované.

„Správná praxe“

Jako protipól k oficiálním i neoficiálním zprávám o rasově motivovaném násilí a trestných činech bylo v letech 2004–2005 zjištěno několik iniciativ „správné praxe“, které se různě snažily řešit daný problém. Vezmeme-li v úvahu přetrvávající nedostatečnost mnoha mechanismů sběru oficiálních údajů, je povzbudivé, že se řada iniciativ zaměřuje na praktická řešení směřující ke zlepšení sběru policejních údajů o rasově motivovaném násilí a trestných činech. Mezi další iniciativy patří konkrétní příklady praktických zásahů proti pachatelům nebo potenciálním pachatelům či iniciativy zaměřené na oběti.

7. Vývoj v politice a právních předpisech EU

Boj s rasismem je i nadále oblastí, v níž Evropská unie vyvíjí komplexní činnost, jak ukazuje závěrečná tematická kapitola výroční zprávy. Tato činnost má podobu legislativních a politických opatření a celé škály podpůrných akcí ke zvýšení informovanosti a možností klíčových činitelů ve společnosti. Činnost EU v rámci boje proti rasismu a podpory rasové rovnosti v Unii se i nadále zaměřuje hlavně na oblasti související s nediskriminací, rovností, spravedlností, svobodou a bezpečností.

Rovnost, nediskriminace a sociální začlenění

V roce 2005 přijala Komise sdělení s názvem „Nediskriminace a rovné příležitosti pro všechny – rámcová strategie“. Toto sdělení doprovázel návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o Evropském roce rovných příležitostí pro všechny (2007). Evropský rok 2007 je ústředním bodem rámcové strategie navržené tak, aby zajistila účinné řešení diskriminace, propagaci rozmanitosti a rovných příležitostí pro všechny. Tato strategie se zaměřuje na to, co ještě může Evropská unie učinit při řešení diskriminace a podpoře rovnosti kromě zajištění právní ochrany práv osob na rovné zacházení.

Romové

Tato kapitola ukazuje, že situace romské komunity i nadále zaujímá přední místo v politickém programu Evropské unie. Evropský parlament požádal členské státy a kandidátské země, aby posílily vnitrostátní právní předpisy a správní opatření pro boj s protiromským smýšlením a zakázaly přímou i nepřímou diskriminaci Romů ve všech oblastech veřejného života. Vyzval konkrétně k akcím proti diskriminaci Romů na trhu práce a v bydlení, k zajištění rovného přístupu ke zdravotní péči a odstranění segregace ve vzdělávacích systémech. Parlament rovněž vyzval Komisi, aby vypracovala sdělení a akční plán o tom, jak by EU mohla podpořit úsilí o lepší hospodářskou, sociální a politickou integraci Romů. Sama Komise povzbudila vnitrostátní orgány, aby při vytváření národních akčních plánů pro zaměstnanost a sociální začlenění braly v úvahu potřeby romských komunit.

Základní práva

V dubnu 2005 přijala Komise mechanismus k systematické kontrole slučitelnosti všech legislativních návrhů s Listinou základních práv Evropské unie. Komise navíc Radě předložila své návrhy na prosazování svobody, bezpečnosti a spravedlnosti v příštím finančním rámci na období 2007 až 2013. Aby bylo možno plně provést koncepci evropského občanství, navrhuje Komise vytvořit rámcový program o základních právech a spravedlnosti. Tento program umožní

rozvoj činností na nadnárodní úrovni (např. soudní spolupráci v občanských i trestních záležitostech), umožní soukromým osobám i podnikům uplatnit jejich občanské a obchodní zájmy v jiných členských státech a zaměří se na zajištění toho, aby trestné činy a jejich pachatelé nezůstali nikdy nepotrestáni.

Svoboda a bezpečnost

„Haagský program“ na období 2005–2009 se zabývá všemi aspekty politik v oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti a mezi jiným zahrnuje základní práva a občanství, integraci, boj proti terorismu, soudní a policejní spolupráci a občanské právo. Tento program proto představoval klíčovou prioritu programu Unie v roce 2005. V květnu 2005 předložila Komise akční plán a harmonogram provádění programu. Evropský parlament odpověděl, že „je i nadále přesvědčen“, že uskutečňování *prostoru svobody, bezpečnosti a práva* vyžaduje ještě vyšší míru angažovanosti ze strany jednotlivých evropských a národních institucí při prosazování co nejvyšší míry ochrany základních práv. Usnesení zdůraznilo, že evropská politika integrace musí umožnit řádnou integraci na trhu práce, právo na vzdělání a odbornou přípravu, přístup k sociálním a zdravotnickým službám a zapojení přistěhovalců do společenského, kulturního a politického života. Spojitost mezi integrací a nediskriminací byla potvrzena v následujícím *usnesení o vazbách mezi legálním a nelegálním přistěhovalectvím a integrací přistěhovalců*, podle něhož se Evropský parlament domnívá, že „boj proti všem druhům diskriminace, rasismu a xenofobii je zásadní složkou integrační politiky“.

8. Závěry

Letošní výroční zpráva EUMC shromáždila informace z 25 členských států s velice odlišným pozadím a řešením otázek souvisejících s přistěhovalectvím a etnickou rozmanitostí a velmi rozdílnými tradicemi protirasistického a protidiskriminačního povědomí a činnosti. Přes rozmanitost povahy shromážděných informací vystoupila v roce 2005 do popředí určitá nadnárodní témata, která jsou společná mnoha členským státům, v některých případech jejich většině.

Rozpoznání diskriminace v zaměstnání

Hlavní spor ve vědeckých i veřejných diskusích při výkladu etnického rozdělení trhu práce, vyloučení a podřadného postavení přistěhovalců a menšin se soustředil na otázku, do jaké míry je možno tuto situaci vysvětlit deficitem ve vzdělání přistěhovalců nebo v jiných oblastech (hledisko „nabídky“), nebo diskriminujícími praktikami zaměstnavatelů a institucemi společnosti (hledisko „poptávky“). Ve veřejném povědomí tradičně převládá předpoklad nedostatků u obyvatelstva z řad přistěhovalců a menšin a dřívější všeobecné předpoklady o „nedostacích na straně nabídky“ bývají často vyváženy lepším chápáním toho, jak funguje vyloučení a diskriminace, až ve chvíli, kdy se provede a zveřejní výzkum nebo zvláštní šetření o diskriminaci a kdy dojde ke schválení antidiskriminačních právních předpisů a soudnímu projednávání případů diskriminace. Zmínili jsme několik trendů z roku 2005, které ukázaly na to, že uvědomování si diskriminace a potřeby ji nějak řešit rostlo v myslích politických činitelů v mnoha členských státech. Mezi tyto trendy patří nové iniciativy v oblasti shromažďování oficiálních statistických údajů či zadávání výzkumů, které přesněji určí rozsah a charakter daného problému.

Jedním z důvodů tohoto zřetelného nárůstu uvědomování si rasové/etnické diskriminace může být zavedení směrnice o rasové rovnosti, která měla být provedena do července 2003. Jak se uvádí v kapitole 2 týkající se legislativy, bylo v roce 2005 provádění směrnice o rasové rovnosti v některých členských státech dokončeno (na konci roku 2005 se Komise zabývala analýzou správnosti tohoto provádění), zatímco v jiných státech stále probíhá, přičemž ve většině členských států EU byly parlamentům předloženy příslušné návrhy právních předpisů. Ve většině členských států byly ustanoveny specializované subjekty pro podporu rovného zacházení a některé z nich dostaly pravomoc podnikat právní kroky jménem nebo na podporu obětí diskriminace, což přesahuje minimální standard požadovaný směrnicí o rasové rovnosti. Pokud se bude tato pravomoc vykonávat, přispěje to pozitivně k účinnosti směrnic a rovněž to pomůže zvýšit informovanost o dotčených otázkách.

Dalším podnětem k veřejné informovanosti je Akční program Společenství pro boj proti diskriminaci, který byl zahájen po přijetí uvedených dvou směrnic o rovnosti. Program byl vytvořen na podporu činností potírajících diskriminaci na základě

rasového nebo etnického původu, náboženství nebo víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace. Součástí programu je celoevropská informační kampaň „Za rozmanitost – proti diskriminaci“, která propaguje pozitivní vzkaz o rozmanitosti a poskytuje fakta a informace o diskriminaci.⁴

Nerovnoměrné provádění směrnice o rasové rovnosti

Přes zvýšení informovanosti o diskriminaci zůstávají v některých oblastech problémy. Ve své zprávě o rovnosti a nediskriminaci z roku 2005 Komise uvádí, že mnoho členských států nedodrželo lhůty, do nichž měly Komisi informovat o provedení směrnice o rasové rovnosti, a v roce 2005 rozhodl Evropský soudní dvůr, že čtyři země nesplnily v tomto ohledu své povinnosti. Je třeba zvážit, zda tato zpoždění neodrážejí v některých případech nízkou oficiální prioritu, která se na vnitrostátní úrovni připisuje otázce nediskriminace. Zatímco na vnitrostátní úrovni a úrovni EU probíhalo v roce 2005 mnoho diskusí o významu opatření na podporu „integrace“ přistěhovalců v členských státech EU, zdá se, že zvláštní význam antidiskriminačních opatření jako součásti tohoto procesu se stále podceňuje. Bez řešení negativních důsledků diskriminace budou však další integrační opatření neúčinná. Jak například vidíme v kapitole 3 týkající se zaměstnanosti, došlo několik studií zveřejněných v roce 2005 v různých členských státech k podobným závěrům – že samotné vzdělání nestačí k překonání rozdílů a že nerovnost v postavení na trhu práce přetrvává i u těch přistěhovalců a menšin, které mají stejnou kvalifikaci jako většinové obyvatelstvo. Tyto výsledky nevyvracejí souvislost mezi zaměstnaností a vzděláním, ale spíše poukazují na to, že je třeba, aby příslušné orgány přijaly další opatření k usnadnění přístupu přistěhovalců na trh práce. Zvláště ukazují nutnost přijmout opatření k odstranění rasových a xenofobních postojů a diskriminačních praktik. Tato otázka je zvláště důležitá, neboť značné části integračních diskusí ve státech EU, které přijímají přistěhovalce, dominuje myšlenka, že integrace lze dosáhnout prostřednictvím trhu práce a přístup na něj se získá pomocí vzdělání.

Nedostatečnost údajů

Bohužel účinné zjištění a řešení diskriminačních praktik mimo jiné závisí na odpovídajících údajích v této oblasti. Stejně jako předchozí výroční zprávy potvrzuje i tato zpráva, že mnoho členských států má stále nedostatečné systémy evidence rasově motivovaných a diskriminačních incidentů v zaměstnání, bydlení a vzdělávání. Relativně malá informovanost o problému diskriminace v některých

⁴ <http://www.stop-discrimination.info/>

členských státech souvisí se skutečností, že vzorce nerovnosti ukazující na diskriminační činnost nelze názorně dokázat.

Například městské nepokoje v Paříži upozornily na skutečnost, že nedostatek oficiálních údajů o nerovnostech v bydlení a diskriminaci v zaměstnání je částečně způsoben tím, že neexistuje systém kategorizace skupin. V případě neexistence údajů o etnickém/národnostním původu se snižuje schopnost určit nerovnosti, poukázat na procesy, u nichž existuje podezření na přímou a nepřímou diskriminaci, a úspěšně vyhodnotit antidiskriminační politiky. To není pouze otázka oblastí zaměstnání a bydlení. Kapitola 5 týkající se vzdělávání uvádí, že ve většině členských států EU existuje nedostatek záznamů o rasově motivovaných a diskriminačních incidentech v oblasti vzdělávání. Kromě toho jsou i údaje o výsledcích vzdělávání různých etnických/národnostních skupin ve většině členských států buď pouze dílčí, nebo nedostupné. Co se týče zaměstnání a bydlení, byly by takové statistiky cenné, neboť by se tak získaly spolehlivé informace o případech přímé a nepřímé diskriminace a podstatně by se zvýšila přesnost a účinnost opatření správné praxe.

Členské státy se často skutečně domnívají, že mají dobrý důvod k tomu, aby takové údaje neshromažďovaly. Některé tvrdí, že nejde o pasivní opomenutí, nýbrž o aktivní politiku nevytváření takových statistik. Například směrnici Rady Evropské unie o ochraně údajů z roku 1995 uvádějí někteří jako překážku ke shromažďování údajů o etnickém původu, neboť zakazuje používání osobních informací, pokud jsou osoby identifikované nebo identifikovatelné.⁵ Směrnice nicméně konkrétně stanoví výjimku pro údaje, které jsou anonymní. Zde by mohl být prostor pro shromažďování etnických údajů pro statistické účely. V tomto ohledu je zvláště významné, že ve Francii vyhlásila Národní komise pro informatiku a svobody (*Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés*, CNIL) ve svém doporučení z roku 2005, že francouzské právní předpisy o ochraně údajů nebrání „dočasnému“ shromažďování některých údajů týkajících se etnického původu jednotlivců výhradně za účelem antidiskriminace, pokud existují určité záruky zajišťující anonymitu těchto údajů.

V roce 2005 se objevily náznaky, že některé členské státy včetně Francie pohlížely příznivěji na vedení záznamů o etnickém/národnostním původu, než tomu bylo v předchozích letech. Například Francie hlásila, že některé oficiální průzkumy nyní používají kategorie blízké těmto proměnným a že někteří zaměstnavatelé si začínají uvědomovat „rozmanitost původu“ svých zaměstnanců a uchazečů o zaměstnání. Francouzský průzkum z roku 2005 zjistil, že v souvislosti s diskriminací, kterou na trhu práce pocíťovali, by 80 procent vysokoškolských absolventů afrického

⁵ Směrnice EU o ochraně údajů – 95/46/ES – odstavec 26; viz http://europa.eu.int/comm/internal_market/privacy/law-en.htm (11.5.2006).

a maghrebského původu souhlasilo s tím, aby se přihlédlo k jejich etnickému původu.⁶

⁶ *Enquête sur la France de la diversité* (Průzkum rozmanitosti ve Francii) provedený agenturou Sopi, <http://www.sopi.fr/> (11.5.2006).

Potřeba akce v oblasti rasově motivovaného násilí

Podobně je jedním z hlavních závěrů kapitoly 6 o rasově motivovaném násilí a trestných činech to, že v současné době má většina členských států nedostatečné a neúčinné mechanismy sběru údajů, které přinejlepším poskytují pouze částečný obrázek o rozsahu a charakteru rasově motivovaného násilí a trestných činů. Neoficiální zdroje údajů od takových subjektů, jako jsou například nevládní organizace, jsou do určité míry schopny zaplnit mezeru spojenou s oficiálním sběrem dat, nelze od nich však očekávat, že poskytnou informace, jejichž podávání by mělo být v kompetenci států. Je spíše úkolem členských států pod vedením Evropské komise, aby daly odpovídající prioritu sběru údajů o rasově motivovaných trestných činech s cílem zlepšit opatření trestní a sociální spravedlnosti. Lepší mechanismy oficiálního sběru údajů by mohly poskytovat hloubkové údaje orgánům trestního soudnictví a politickým činitelům a umožnit jim tak přesněji zacílit jejich zdroje na problém rasově motivovaného násilí a trestných činů. Dalším přínosem lepšího sběru údajů by byla podpora poselství, že se rasismus bere vážně jako „neduh“ v oblasti sociální i trestní.

Na pozadí tohoto různého sběru údajů v různých systémech soudní pravomoci EU se v návrhu Komise na rámcové rozhodnutí Rady o boji proti rasismu a xenofobii z roku 2001⁷ navrhuje zřídit evropský rámec pro trestání rasově motivovaných a xenofobních trestných činů. Hlavním účelem rámcového rozhodnutí je posílit opatření trestního práva zaměřená na sbližování právních předpisů členských států týkajících se rasově motivovaných a xenofobních trestných činů. Pokud bude rámcové rozhodnutí přijato, bude to krok správným směrem ke společné minimální normě pro sběr údajů o rasově motivovaném násilí a trestných činech. V době sepsání této zprávy je tento cíl poněkud vzdálený, neboť různé členské státy vyjádřily námitky a obavy v souvislosti s obsahem a zněním návrhu⁸. Tato otázka nicméně zůstala na programu jednání EU a byla zařazena na přední místo diskuse na konferenci ve Vídni v roce 2006 během rakouského předsednictví.

Jak se uvádí v kapitole 6 o rasově motivovaném násilí a trestných činech, byly některé skupiny přistěhovalců a etnických menšin i nadále zvláště zranitelné vůči rasově motivovanému a xenofobnímu pronásledování – jak ze strany veřejnosti, tak ze strany veřejných činitelů, včetně policistů. Mezi ohrožené skupiny patří žadatelé o azyl, uprchlíci a nezaregistrovaní přistěhovalci, Romové, Židé a muslimové. Zranitelnost těchto skupin je velmi umocněna neexistencí jasné odpovědi „shora dolů“, kterou by orgány trestní spravedlnosti — od policie po soudnictví — měly

⁷ KOM (2001) 664 v konečném znění — Návrh rámcového rozhodnutí Rady o boji proti rasismu a xenofobii.

⁸ Síť nezávislých odborníků EU na základní práva (28. listopadu 2005) „Boj proti rasismu a xenofobii pomocí trestněprávních předpisů: situace v členských státech EU“; <http://crdho.cpdf.ucl.ac.be/Avis%20CFR-CDF/Avis2005/CFR-CDF.Opinion5-2005.pdf> (11.5.2006).

reagovat na problém rasově motivovaného násilí a trestných činů ve většině členských států. Neexistence odpovídajícího sběru oficiálních údajů o rasově motivovaném násilí a trestných činech svědčí o tom, že systémy trestního soudnictví ve většině států EU slouží obětem nedostatečně. Dokud nedojde ke změnám, nevládní organizace budou i nadále vyplňovat některé mezery v poskytování údajů i služeb v řadě členských států.

Význam výzkumu

Při neexistenci podrobnějších oficiálních statistik se často stává, že specializovaný výzkum může poskytnout lepší informace o etnické nerovnosti a jejích důvodech, buď z toho důvodu, že výzkumným pracovníkům může být povolen přístup k podrobnějším oficiálním údajům o etnickém/národnostním původu, než jaké jsou běžně k dispozici, nebo vzhledem k tomu, že výzkumní pracovníci mohou začlenit proměnné etnického/národnostního původu do svých vlastních vzorců. Specializovaný výzkum může zaplnit mezery ve znalostech o zkušenostech obětí s rasismem a diskriminací a zdůraznit to, co se jinak snadno nedostane do veřejného povědomí prostřednictvím soudních případů. Případy hlášené oběťmi poskytují pouze částečný obrázek o problému rasismu a diskriminace, neboť existuje mnoho společenských a institucionálních sil, které ovlivňují pravděpodobnost hlášení těchto případů. Proto jednou metodou, jak získat více informací, je provádět průzkumy sociálních skupin, které jsou vůči diskriminaci nejzranitelnější. Kapitola 3 týkající se problematiky zaměstnání uvádí, že tyto studie o zkušenostech obětí byly v průběhu roku 2005 provedeny v šesti různých členských státech, což je mnohem více, než bylo hlášeno v předchozích letech.

Dalším druhem výzkumu uváděného v roce 2005 je testování diskriminace, kdy se posílají dvojice uchazečů, z nichž jeden pochází z menšinového a druhý z většinového obyvatelstva, aby se snažily získat zaměstnání nebo bydlení. Nejvýznamnějším sponzorem tohoto testování v oblasti zaměstnanosti byla MOP, která nedávno sama provedla testování v pěti evropských zemích a vytvořila model pro podobné testy v dalších zemích. Loňská výroční zpráva EUMC se zmiňovala o mnoha testech diskriminace provedených v roce 2004, i když tyto testy prováděli hlavně novináři v poměrně malém rozsahu. Letos bylo hlášeno mnohem méně takovýchto testů. Důležité události byly nicméně hlášeny ze dvou zemí, které se neúčastnily dřívějšího testování MOP, a to ze Švédska a Francie. Orgány v obou těchto zemích se v minulých letech odmítly těmto experimentům z různých důvodů zúčastnit. V roce 2005 však obě vlády vyzvaly MOP, aby v řadě měst provedla testování diskriminace a v následujícím roce jim oznámila výsledky. Tento vývoj je možno považovat za další známku oficiálního uznání, že je nutno se problémem diskriminace v zaměstnání vážně zabývat a shromažďovat o něm údaje. Podobně v souvislosti s oblastí přístupu k bydlení uvádí kapitola 4 výroční zprávy, že toto testování zvažují rovněž švédské orgány a že ho v roce 2005 provedli výzkumní pracovníci v Itálii a Francii, přičemž testy ukázaly, že majitelé a realitní agentury zacházejí s cizinci a přistěhovalci stále jinak. Testování je i nadále cennou metodou, jak veřejnost upozornit na problém, který je do značné míry skrytý,

a v některých zemích lze výsledky těchto testů využít jako důkaz při soudním řízení.

Řešení segregace

Segregace je otázka, kterou zmiňuje jak kapitola o vzdělávání, tak kapitola o bydlení výroční zprávy. Otázka částečné nebo dokonce úplné segregace ve vzdělávání vzbuzuje stále velký zájem v mnoha oblastech EU. Jak ukazuje kapitola 5 týkající se vzdělávání, došly analýza a přehled celoevropské studie výsledků ve vzdělávání s názvem PISA a dalších studií v roce 2005 jasně k závěru, že vysoce rozlišené a segregační školské systémy vytvářejí a zvyšují nerovnost. Segregací a dalšími formami diskriminace jsou v řadě členských států zvláště postiženi Romové. I když se podnikají určité kroky k odstranění segregace, diskriminace a podprůměrných výsledků ve vzdělávání, je situace romských žáků stále nejistá a bude vyžadovat další pozornost po mnoho let.

Otázkou segregace se rovněž zabývá kapitola 4 týkající se bydlení. Skupiny přistěhovalců a menšin jsou nadměrně zastoupeny v bydlení špatné kvality, často soustředěny v relativně izolovaných zeměpisných oblastech, což často ukazuje nejen na nedostatečný přístup ke zdrojům, ale i na aktivní diskriminaci ze strany zprostředkovatelů. Zatímco v oblasti vzdělávání se potřeba aktivní sociální politiky vedoucí k odstranění segregace obecně uznává jako společensky žádoucí, situace v oblasti bydlení je složitější, zejména proto, že menšiny občas zjišťují, že život v dostatečně velkých skupinách příslušníků jejich menšiny může poskytnout určitý stupeň bezpečí vůči fyzickým projevům rasismu. V roce 2005 byly z nejméně tří členských států hlášeny aktivní politiky nedobrovolného sociálního míšení, které uplatňovaly národní vlády a městská zastupitelstva nebo bytová družstva s cílem upevnit „integraci“ nebo „sociální rovnováhu“. Nicméně jak ve svých závěrech uvedli autoři srovnávací zprávy EUMC o bydlení⁹, zveřejněné v roce 2005, není přiměřenost těchto opatření zcela jasná. Jednak může být myšlenka „integrace“ prováděná pomocí těchto metod silně zpolitizovaná. Srovnávací zpráva došla k závěru, že na úrovni sousedských vztahů existuje nebezpečí, že aktivní „míšení obyvatelstva“ mohou političtí činitelé určit jako prostředek ke kontrole menšin a jejich asimilaci do jedné univerzální kultury a politiky. Zpráva našla jen málo spolehlivých důkazů, podle nichž by bylo oprávněné považovat nedobrovolné prostorové míšení za vhodný způsob sociální integrace. Městské nepokoje ve Francii koncem roku 2005 je možno považovat za přímý následek trvalých modelů segregace. Jak se uvádí v kapitole 4 týkající se bydlení, studie ukázaly, že zahraniční obyvatelé jsou nadměrně zastoupeni v takzvaných „problémových městských oblastech“, kde nezaměstnanost mládeže dosahuje 40 procent. Přes skutečnost, že otázky bydlení dostaly vysokou prioritu, se uvádí, že sociální

⁹ <http://eumc.eu.int/eumc/material/pub/comparativestudy/CS-Housing-en.pdf> (11.5.2006).

vylovení vzrostlo díky umístění těchto obyvatel do velkých okrajových sídlišť daleko od zaměstnání a dalších zařízení¹⁰. Kapitola cituje výzkum, který zdůrazňuje rozdíly v podmínkách bydlení mezi přistěhovalci a francouzskými občany, kdy například polovina obyvatel afrického původu žije ve „velmi špatném bydlení“ ve srovnání s 11 procenty francouzského obyvatelstva¹¹ a kdy je mnohem pravděpodobnější, že v přeplněných bytech budou žít zejména přistěhovalci z maghrebské oblasti, jejichž rezidenční mobilita je ohraničena v rámci menšího okruhu, než je tomu v případě místních obyvatel¹².

Různá praxe v oblasti náboženských symbolů

Otázka, zda povolit či zakázat dávání náboženských symbolů na odív ve školství i v zaměstnání, vedla v roce 2005 k novým právním předpisům a novým diskusím. V oblasti školství se politiky v členských státech liší, od celostátního zákazu dávání jakýchkoli náboženských symbolů na odív ve státních školách až po úplnou svobodu žáků a učitelů nosit jakékoli náboženské symboly. Někde mezi tím jsou politiky, které rozhodnutí ponechávají na federálních státech nebo na jednotlivých školách nebo které zakazují pouze některé náboženské symboly, zatímco jiné nepovažují za nutné regulovat. Teoreticky je možno zákaz náboženských symbolů klasifikovat jako nepřímou diskriminaci, pokud ho nelze dostatečně ospravedlnit. Výklad této otázky se může v praxi lišit. Co se týče oblasti zaměstnání, rozhodl Nejvyšší soud v jednom členském státě (Dánsku) dlouhodobý spor o právo jednoho supermarketu propustit pracovníci z důvodu nošení šátku z náboženských důvodů tak, že toto propuštění bylo oprávněné a nepředstavovalo diskriminaci. Jiný členský stát (Nizozemsko) rozhodl, že islámská škola nebyla oprávněna odmítnout uchazečku o zaměstnání z toho důvodu, že *nechtěla* v práci nosit šátek.

Zdá se, že se tyto široce odlišné přístupy k politickým reakcím na nošení šátků ve škole nebo v práci mezi různými členskými státy odrážejí ve stejně rozdílných veřejných postojích k této otázce. Podle průzkumu globálních postojů uskutečněného v roce 2005 v 17 zemích odpovědělo na otázku, zda považují nošení muslimských šátků za „dobrý nápad“, 78 procent francouzských respondentů kladně ve srovnání s pouze 29 procenty respondentů ze Spojeného

¹⁰ Edgar, B. (2005), *Policy measures to ensure access to decent housing for migrants and ethnic minorities (Politická opatření k zajištění přístupu k řádnému bydlení pro přistěhovalce a etnické menšiny)*, Joint Centre for Scottish Housing Research (Společné centrum pro skotský výzkum v oblasti bydlení), Evropská komise – GŘ pro zaměstnanost a sociální věci.

¹¹ GELD (Groupe d'Étude et de Lutte contre les discriminations, Skupina pro studium diskriminace a její potírání) 2001, „*Les discriminations raciales et ethniques dans l'accès au logement social*“ (Rasová a etnická diskriminace v přístupu k sociálnímu bydlení) Shrnující poznámka č. 3.

¹² INSEE, průzkum podmínek bydlení 2002.

království. Výsledky průzkumu v ostatních zemích EU se pohybovaly někde mezi těmito dvěma extrémy.¹³

Právní postavení, rovnost a zranitelnost

S otázkami integrace a rovnosti ve vztahu k přistěhovalcům a menšinám je přímo spojená otázka právního postavení. Přístup na trh práce přímo souvisí s druhem práce nebo povolením k pobytu migrujícího pracovníka. Ovlivněna mohou být i další práva – například v roce 2005 se znovu rozpoutala veřejná diskuse o otázce pracovníků, kteří nemají rakouské občanství a nemohou být zákonně zvoleni do rad zaměstnanců v Rakousku. Právní postavení může určit, zda je přistěhovalcům povoleno změnit zaměstnavatele nebo hospodářské odvětví. I v případě, že mají státní příslušníci třetích zemí zákonně a trvalé bydliště v některém členském státě, omezují zákony a předpisy jejich právo na přístup k zaměstnání. I když nelze státní příslušníky třetích zemí vyloučit z pracovních příležitostí například z důvodu jejich etnického původu nebo náboženství, je možno je vyloučit z důvodu jejich občanství v případě některých kategorií zaměstnání, zejména ve veřejném sektoru. (Například ve Francii je přibližně 7 milionů pracovních míst – více než čtvrtina pracovní síly – nepřístupných některým nebo všem osobám bez francouzské státní příslušnosti.) Stejně tak nemají možnost hledat práci v jiném členském státě.

V souvislosti s právními omezeními přístupu k zaměstnání a zranitelností některých migrujících pracovníků, na něž se vztahují právní omezení, je třeba upozornit na význam směrnice Rady 2003/109/ES o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty. Podle této směrnice mají dlouhodobě pobývající rezidenti právo na přístup na trh práce za stejných podmínek jako státní příslušníci daného členského státu (s výjimkou těch činností, které vyžadují výkon veřejné moci). Směrnice stanoví, že dlouhodobě pobývající rezidenti mají právo na stejné podmínky práce a zaměstnání jako státní příslušníci daného členského státu, a rovněž uděluje omezené právo mobility mezi členskými státy těm příslušníkům třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty. Lhůta pro provedení této směrnice byla stanovena na leden 2006, nicméně do konce roku 2005 informovala Komise o jejím provedení pouze malá část členských států.

V roce 2005 bylo hlášeno několik případů, kdy skupiny migrujících pracovníků pracovaly v právně omezených situacích, zřejmě jako subdodavatelé, a byly tak méně odolné proti krajnímu vykořisťování. Přistěhovalci a uprchlíci bez trvalého pobytu často pracují na jiném trhu práce, kde o daná pracovní místa nesoupeří s většinovým obyvatelstvem. Za takových okolností nemá běžná antidiskriminační

¹³ Průzkum globálních postojů provedený v 17 zemích, Pew Global Attitudes Project, Washington DC, červenec 2005: <http://www.pewglobal.org> (11.5.2006).

ochrana téměř žádný význam. Jako cizinci neznají tak dobře místní pravidla a normy pro mzdy a pracovní podmínky a pokud se ocitnou v právně omezené situaci, nejsou tolik schopni odmítnout horší pracovní podmínky. Vládní opatření někdy mohou danou situaci zhoršit, například v Itálii, z níž byly v roce 2005 hlášeny trendy, které pokračovaly směrem k vylučování přistěhovalců z „běžného“ trhu práce. Vlády navíc mohou přímo a záměrně zvýšit zranitelnost skupin pracovníků, pro něž platí právní omezení, jako v případě nových oficiálních smluv pro pracovníky v domácnosti na Kypru, která těmto pracovníkům zakazuje účast v jakýchkoli odborech nebo politickou činnost pod hrozbou automatického ukončení pracovního povolení a povolení k pobytu. V této souvislosti je třeba poznamenat, že směrnice Rady 2003/109/ES zaručuje *dlouhodobě pobývajícím* rezidentům svobodu sdružování a spolčování a členství v odborových organizacích.

V průběhu roku 2005 došlo k událostem, které vedly komentátory k tomu, že zdůrazňovali význam zachování minimálních standardů pracovních podmínek tam, kde jsou zaměstnání přistěhovalci, aby se zabránilo rasistickým projevům. Při dvou příležitostech v roce 2005 došlo ve dvou různých zemích k podobným případům, kdy byly povolány skupiny zahraničních pracovníků, aby nahradily místní pracovníky a snížily tak jejich mzdy a zhoršily pracovní podmínky. Vznikly tak obavy ohledně důsledků, jaké by tento postup mohl mít pro nárůst protipřistěhovaleckých nálad. V jedné z těchto zemí, v Irsku, rozpoznala Národní hospodářská a sociální rada nebezpečí potenciálního růstu negativních postojů k přistěhovalcům a dospěla k závěru, že „udržování a posilování standardů v hospodářství a společnosti je účinnějším způsobem, jak zabránit tomuto negativnímu vývoji, než snaha o zabránění přílivu samotných přistěhovalců“¹⁴.

Jít za rámec antidiskriminace

Výroční zpráva ve svých tematických kapitolách odkazuje na širokou škálu antidiskriminačních opatření, která členské státy EU přijaly v roce 2005, aby zlepšily socio-ekonomickou i politickou situaci přistěhovalců a menšin. Kromě toho zpráva zdůrazňuje některé správné integrační postupy, které jdou za rámec toho, co se běžně rozumí antidiskriminací. Za zmínku například stojí, že řecká socialistická strana PASOK vyzvala státní příslušníky třetích zemí, aby se staly jejími členy, a dokonce je zvolila do svých hlavních orgánů. Dalším tématem integračních opatření v roce 2005 byla úloha islámu v evropských společnostech. Ve Francii byla vytvořena nadace s názvem „Fondation pour les oeuvres de l’Islam en France“, což je soukromá instituce financovaná ze soukromých darů. Finanční prostředky, které nadace shromáždí, umožní výstavbu mešit a vyškolení francouzských imámů, což se považuje za důležitý krok k vytvoření evropské verze

¹⁴. *National Economic Social Council (2005) NESC Strategy 2006: People, Productivity and Purpose* (Národní hospodářská a sociální rada (2005), Strategie NESC 2006: lidé, produktivita a účel), číslo 114.

islámu. V Itálii byl ustanoven Poradní orgán pro italský islám v čele s ministrem vnitra, jehož cílem je podporovat institucionální dialog s muslimskými komunitami v Itálii a zlepšovat znalosti o problémech integrace.

Dalším způsobem, jak mohou národní vlády nebo městská zastupitelstva jít za běžné antidiskriminační postupy, je podporovat společnosti v tom, aby zaujaly antidiskriminační způsob myšlení a praxe prostřednictvím opatření spojených s „dodržováním smluv“. Za rok 2005 se uvádějí dva obdobné příklady. Ve Švédsku byla zavedena politika týkající se antidiskriminačních doložek u veřejných zakázek, v nichž jsou všichni dodavatelé hlavního města Stockholm povinni dodržovat při plnění smluv antidiskriminační kritéria. Pokud se například rozhodne, že nedodržují antidiskriminační předpisy, nebudou moci v budoucnu získat od dotčeného orgánu další zakázky. (Další iniciativa ve Stockholmu se týká zahrnutí antidiskriminačních podmínek do udělování licencí na prodej alkoholu v restauracích.) Ve Spojeném království přezkoumalo šest místních orgánů ve West Midlands kolektivně své společné standardy pro rovné postavení při veřejných zakázkách. Tento přezkum umožní místním orgánům zhodnotit, zda poskytovatelé služeb, kteří se ucházejí o zakázku, mohou prokázat dodržování právních předpisů o rovnosti rasy, pohlaví a osob se zdravotním postižením, a společný standard znamená, že zaměstnavatelé nebudou muset zbytečně vyvíjet další úsilí při jednání s různými místními orgány.¹⁵

¹⁵ Tento dokument si lze stáhnout na adrese: http://www.cre.gov.uk/council_contracts.pdf (9.3.2006).

9. Stanoviska

Obecné poznámky

Co se týče stanovisek, která EUMC vyjádřilo v části 2 své výroční zprávy za rok 2005, se situace v roce 2006 celkově nezměnila. EUMC proto stále vyzývá, aby většina členských států Evropské unie vytvořila účinnější a komplexnější systémy sběru údajů, včetně mechanismů monitorování, přezkumu a hodnocení. Jako pozitivnější vývoj EUMC zaznamenalo, že směrnice o rasové rovnosti (2000/43/ES) začíná mít určitý dopad na myšlení politických činitelů v souvislosti s potřebou údajů, které by podpořily hodnocení a dopad vnitrostátních právních předpisů a doprovodných opatření.

Posílená politická koordinace k řešení nedostatku údajů

EUMC je toho názoru, že mezirezortní pracovní skupiny zabývající se rasismem by měly koordinovat svoji činnost tak, aby zahrnula vnitrostátní orgán nebo orgány, jejichž úkolem je shromažďovat a analyzovat údaje o rasismu, jako jsou národní statistické úřady, statistické týmy v politických útvech, orgány pro rasovou rovnost nebo jejich obdoba. Normou pro vytváření politiky a přidělování odpovídajících zdrojů by se měl stát integrovaný přístup.

EUMC je rovněž toho názoru, že by vlády měly určit nebo vytvořit koordinační mechanismus pro údaje o rasismu. Tento koordinační mechanismus by měl fungovat jako jediné správní místo pro veškeré dostupné národní údaje o rasismu, které shromažďují různé oficiální zdroje a státem podporované/uznávané spolehlivé neoficiální zdroje.

Navíc pokud nebyl úkol shromažďovat a analyzovat údaje o rasismu přidělen zvláštnímu orgánu nebo orgánům, měl by být přidělen příslušnému orgánu nebo orgánům, jako jsou národní statistické úřady, politické útvary, orgány pro rasovou rovnost nebo jejich obdoba.

Školení o shromažďování údajů o rasové diskriminaci a rasově motivovaném násilí organizovaná na vnitrostátní úrovni

EUMC je toho názoru, že vlády zemí EU a Evropská komise by měly podporovat školení o sběru údajů mj. v klíčových oblastech politiky zaměstnanosti, vzdělávání, bydlení a rasově motivovaného násilí. Kromě toho by měly být vytvořeny školicí moduly k rozvoji odborných znalostí a podpoře společných standardů a pokynů pro podávání zpráv na vnitrostátní úrovni. Toto úsilí by měla podpořit plánovaná příručka Evropské komise o měření diskriminace.

Testování diskriminace

EUMC vyzývá členské státy, které tak dosud neučinily, aby se připojily k programu MOP a využívaly její odborné zkušenosti při testování diskriminace v zaměstnání.

EUMC vyzývá členské státy, aby školily pracovníky, kteří budou provádět testování diskriminace. Navíc by měly zvážit zřízení útvarů, které by se specializovaly na testování a rozvíjely odborné zkušenosti a schopnosti, aby se testování diskriminace mohlo provádět systematicky a pravidelně. Klíčovými oblastmi politiky pro testování je zaměstnání a povolání, vzdělávání, bydlení a ubytování, zdravotní péče a přístup ke zboží a službám.

Pozitivní opatření

Směrnice o rasové rovnosti umožňuje zavést pozitivní opatření, aby se v praxi zajistila úplná rovnost. Pozitivní opatření ve skutečnosti znamená používání nebo přijetí zvláštních opatření, která by bránila nevýhodám spojeným s rasovým nebo etnickým původem nebo je vyvažovala.

EUMC vyzývá členské státy, aby z pozitivních opatření učinily neoddělitelnou součást svých politik rasové rovnosti, navrhly druhy opatření a pravidelně a veřejně podávaly zprávy o dopadu přijatých opatření.

Členské státy by rovněž měly zahájit informační kampaně, v nichž by vysvětlovaly důvody pro přijetí pozitivních opatření a podporovaly lepší a mnohem širší chápání tohoto pojmu, praxe a získaných výhod.

Praxe v oblasti náboženských symbolů

EUMC se domnívá, že bez ohledu na to, jakou politiku členské státy zvolily, je důležité, aby jasně vysvětlily důvody své volby a širší přínos pro společnost jako celek, a to způsobem, který by nevedl ke stigmatizaci postižených jedinců nebo komunit, k nimž patří.

EUMC je toho názoru, že by členské státy měly prozkoumat své politiky týkající se náboženských symbolů a zajistit, aby byly v souladu s právními předpisy a zásadami v oblasti nediskriminace a rovnosti.

EUMC je dále toho názoru, že by členské státy měly provádět výzkum a monitorování, aby vyhodnotily dopad těchto politik na oblasti vzdělávání a zaměstnání a na širší politické cíle soudržnosti komunit a sociálního začlenění. Výsledky hodnocení dopadů by měly být zveřejněny a v případě potřeby použity k přehodnocení politiky.

Situace přistěhovalců

EUMC se připojuje k výzvě Evropské komise, aby členské státy provedly směrnici Rady 2003/109/ES o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty, a poukazuje na skutečnost, že lhůta pro provedení směrnice byla stanovena na leden 2006 a že ke konci roku 2005 informovala Komise o jejím provedení pouze malá část členských států.

Spolupráce mezi Evropským parlamentem, poradními orgány EU a národními parlamenty

EUMC je toho názoru, že existuje prostor k tomu, aby se zajistilo cílenější sdílení odborných znalostí a zkušeností místních a regionálních orgánů s Evropským parlamentem s cílem posílit jeho kontrolní úlohu. Evropský parlament by proto měl zvážit účast příslušných členů Výboru regionů a Evropského hospodářského a sociálního výboru (EHSV) v některých z jeho neformálních meziskupin.

Evropský parlament by měl pravidelně zapojovat členy Výboru regionů a EHSV do svých slyšení o rasismu a více zdůrazňovat dopad provádění politiky na místní a regionální úrovni.

Evropský parlament by měl rovněž zvážit diskuse o sběru údajů a doprovodných politikách proti rasismu a rasové diskriminaci v rámci pravidelných společných parlamentních setkání s národními parlamenty.

Národní akční plány proti rasismu

EUMC je toho názoru, že by všechny členské státy EU měly vypracovat a provádět národní akční plány pro boj s rasismem, rasovou diskriminací, xenofobií a související nesnášenlivostí a že by státy, které již tyto plány zavedly na tříleté nebo delší období, měly přezkoumat a vyhodnotit jejich dopad s cílem zlepšit jejich účinnost.

Národní akční plány proti rasismu by měly podléhat vládní mezirezortní koordinaci, konzultacím s občanskou společností a sociálními partnery a pravidelnému přezkumu. Měly by zahrnovat prvek sběru údajů a zabývat se minimálně následujícími oblastmi politiky:

- nediskriminací a rovností,
- sociálním začleněním,
- soudržností komunit,
- integrací,
- pohlavím,
- vzděláváním a

- národními akčními plány pro zaměstnanost jako součást evropské strategie zaměstnanosti.

Státy by měly vypracovat veřejnou zprávu o pokroku při vytváření národních akčních plánů proti rasismu. Kromě toho by měly státy, kde již byly národní akční plány vytvořeny, vypracovat každoroční zprávu o hlediscích a dopadu v souvislosti s politikou. Tyto zprávy by měly být předloženy parlamentu a zveřejněny.